

میراث ناپلئون سوم برای ایران قاجاری

۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۴ ساعت ۱۰:۰۳

در سال‌های اوج شکوه امپراتوری فرانسه در دوران ناپلئون سوم، قراردادی تجاری با ایران ناصرالدین شاهی به امضا رسید که اگرچه ظاهری دوستانه داشت، اما در باطن، بذره‌های نابرابری و دخالت خارجی را در خاک ایران می‌کاشت. فصل پنجم این عهدنامه، نمونه‌ای بارز از این امتیازات یک‌طرفه بود که حق حاکمیت قضایی کنسولی را به فرانسوی‌ها اعطا می‌کرد، امتیازی که پیشتر روس‌ها از طریق عهدنامه ترکمانچای به دست آورده بودند و بعدها انگلیسی‌ها نیز از آن بهره‌مند شدند. این امتیازات، در حالی به اتباع فرانسوی در ایران داده می‌شد که ایرانیان در فرانسه از چنین حقی برخوردار نبودند.

فرانسه در دوره ناپلئون بناپارت و مقارن با حکومت ناصرالدین شاه در ایران، تلاش‌هایی در جهت بسط و گسترش روابط بازرگانی خود نمود و قراردادی نیز در این زمینه امضا کرد که بیشتر در راستای حفظ منافع فرانسه در مقابله با رقبای اروپایی خود و نفوذ آنان در ایران بود:

«ناپلئون سوم پادشاه فرانسه در سال ۱۸۵۵ میلادی (۱۲۷۱ هجری قمری) مسیو پروسپر بوره را به عنوان وزیر مختار و سفیر فوق‌العاده در دربار ایران برگزید و او به همراهی کنت دوگوبینو و اعضای سفارت در اواسط ماه شوال ۱۲۷۱ قمری وارد تهران شد و چند روز بعد به حضور ناصرالدین شاه رسید و استوارنامه‌های خود را تقدیم کرد.

وزیر مختار جدید فرانسه پس از ملاقات با میرزا آقاخان نوری صدراعظم ایران پیش‌نویس قراردادی را که براساس موافقت‌های قبلی بین کنت دوسارتیژ و حاجی میرزا آغاسی تدوین شده بود به صدراعظم تقدیم نمود و طی مذاکراتی که در وزارت امور خارجه ایران بین وزیر مختار فرانسه و وزیر خارجه با حضور صدراعظم انجام گرفت، عهدنامه مودت و بازرگانی شامل هشت فصل و یک مقدمه مورخ شوال ۱۲۷۱ قمری (۱۲ ژوئیه ۱۸۵۵ میلادی) به امضای میرزا آقاخان نوری اعتمادالدوله، صدراعظم ایران و مسیو پروسپر بوره وزیر مختار فرانسه رسید.»

نکته قابل توجه فصل پنجم این قرارداد است:

«مفاد ماده پنجم این قرارداد جلوه‌ای است از حق حاکمیت قضایی کنسول که برای اولین بار طی عهدنامه منحوس ترکمانچای به دولت روسیه اعطا شد و ابتدا انگلستان نظیر آن حق را در ایران عملاً به دست آورد. در این قرارداد نیز، چنان حقی برای نمایندگان سیاسی فرانسه در ایران شناخته شده است بدون آنکه نظیر آن حق به کنسول‌ها و نمایندگان سیاسی ایران در فرانسه اعطا شده باشد.»

منبع: علی اصغر شمیم، ایران دوره سلطنت قاجار قرن سیزدهم و نیمه اول قرن چهاردهم، تهران، بهزاد، ۱۳۸۹، چاپ دوم، صص ۲۵۸-۲۵۹

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۵۰۰۹۶/قاجاری-ایران-سوم-نایبئون-میراث>